

[Pravda a proměnlivost (u J. L. Hromádky); pravda a konkrétní situace]

Určitým problémem je ovšem otázka vztahu absolutní pravdy (tj. živé pravdy) k dvojinně proměnlivost – neměnnost. Hromádka je přesvědčen, že Bůh je tentýž včera, dnes i na věky (*Ev. o cestě za čl. 28*),¹ že je tentýž svrchovaný a neměnný Hospodin (dtto). Po mém soudu je oprávněnost tohoto pojetí svrchovaně problematická. Jedna věc je, jestliže prohlásíme, že pravda není součástí změn (jak třeba píše Rádl). To pak neznámá nic jiného, než že pravda není součástí světa, součástí přírody – to tedy odpovídá zcela Hromádkovým tezím. Ale jinou věcí je, jestliže od tohoto negativního určení přejdeme k pozitivnímu a prohlásíme, že pravda je stále stejná, neměnná, tj. trvalá, nehybná, stálá, pevná, strnulá. Kdyby tomu tak bylo, pak všechno konkrétní, jedinečné, dějinné by bylo jen znečištěním pravdy. Ale tak tomu není. Kde je živá pravda, tam je všechno nové – to říká i Hromádka. Pravda platí jen a jen v konkrétní dějinné situaci, v dané chvíli; jestliže určitou chvíli, určitou situaci propaseme, nikdy to už nemůžeme spravit. Pravda sama vede ke konkrétním činům – to není jen vliv okolností a podmínek, jak konkrétně ten onen čin má vypadat a vypadá. Už toto rozlišení je ostatně významné: čin má být konkrétní, do situace zaměřený, slovo má být vyřčeno do určité situace v určitou chvíli. To není jen vlivem okolností, že snad nemůže být slovo nebo čin zaměřen jinak než do konkrétní situace. Naopak, je to docela možné a bohužel časté, že se jak ve svých slovech, tak ve svých činech vyhýbáme pokud možno konkrétnosti a činíme ze svých slov prohlášení a ze svých činů symboly. Ale opak je správný: má tomu být obráceně. A že tomu tak býti má, to je dílem pravdy, ne dílem okolností. Pravda sama míří do konkrétní situace; tato okolnost, tento charakter není důsledkem postupné relativizace v průběhu jejího uskutečňování, ale má svůj zdroj v jádru pravdy samotné. Ba dokonce všechno nové, všechno jedinečné koření nutně v pravdě, je z pravdy, má svůj původ a zdroj v pravdě. Z toho, že je pravda jedna jediná, nelze vyvozovat její neměnnost, její neustálou totožnost. Tu se otvírá jistě řada velkých problémů; naším cílem je poukázat na tuto problematičnost, ne dekretovat nějaké uzavřené schéma.

17. 12. 58

¹ Tj. z diskusního setkání u Josefa Lukla Hromádky. – Pozn. red.